

Lijdende gelovige is een puzzel

Kate Bowler schrijft indringend en persoonlijk hoe het is om doodziek te zijn in een wereld waarin overgave een besmet woord is.

Eline Kuijper

© 19 april 2019

Kate Bowler

(Franklin Graham)

‘Alles gebeurt met een reden.’ ‘God heeft een plan voor je leven.’ Het lijken onschuldige uitspraken, gedaan door goedwillende mensen. Ze verraden een verlangen naar houvast, controle, logische verklaringen voor nare dingen die ons overkomen, schrijft de Canadese Kate Bowler in *Alles gebeurt met een reden. En andere leugens die ik koesterde*. Waar zijn ze niet, onschuldig evenmin. Bowler deed promotieonderzoek naar het Amerikaanse welvaartsevangelie, toen ze in 2015 op 35-jarige leeftijd darmkanker kreeg.

Haar boek is dus geen theoretische verhandeling over de theologische weeffouten in het welvaartsevangelie. Het is een zeer persoonlijk getuigenis van hoe zijzelf, in de bloei van haar leven, gegrepen werd door een dodelijke ziekte. En wat het met haar deed om uitspraken te horen die erop neerkomen dat haar ziekte een beproeving is van God, of opgelost kan worden als ze maar genoeg gelooft. Nog altijd leeft Bowler, getrouwd en moeder van een zoontje, van behandeling naar behandeling. Steeds krijgt ze weer een paar maanden te leven. Kanker krijgen gebeurt niet met een reden, zegt ze. Dat gebeurt. Punt.

Artikel gaat verder onder de advertentie

Die combinatie van inhoudelijke deskundigheid en persoonlijke ervaring maakt *Alles gebeurt met een reden* zeer de moeite waard. Het welvaartsevangelie is in Amerika – zoals alles – groter en extremer dan in Nederland. Maar ook christenen die God niet om een dure sportwagen of een privévliegtuig bidden, kunnen vatbaar zijn voor wat aan dat denken ten grondslag ligt. Dat wordt pijnlijk duidelijk door de eerlijke zelfreflectie van de schrijfster.

simpel

Even over dat welvaartsevangelie. Dat is in wezen een theodicee, schrijft Bowler, een verklaring voor het probleem van het kwaad. Waarom genezen sommige mensen wel, en anderen niet? Het welvaartsevangelie garandeert dat geloof altijd voor een uitweg zal zorgen. Rijkdom, gezondheid en succes zijn bewijzen van Gods liefde. Ziekte, armoede en tegenslag hebben mensen aan zichzelf te wijten: onbeleden zonden, een te klein geloof.

En anders is het wel een les of een beproeving van God waaruit iets goeds zal voortkomen. ‘Het welvaartsevangelie komt met een erg simpele verklaring waarom het leven in al zijn facetten inherent rechtvaardig moet zijn. Er bestaat in deze wereld niet zoiets als onverdiend lijden. Het woord tragedie komt niet voor.’

Bowler laat heel scherp zien wat de consequenties zijn van dat gedachtegoed. 'Een lijdende gelovige is een puzzel die opgelost moet worden.' Dat heeft ze aan den lijve ondervonden. Ook voordat ze kanker kreeg, liet haar lichaam haar al eens in de steek. Om onverklaarbare redenen werden haar armen slap. Met haar beide armen in een brace werd ze een proefpersoon voor de welvaartsgelovigen, die ze ontmoette bij genezingsdiensten waar ze kwam voor haar promotieonderzoek. Ze beschrijft hoe 'een zwerm bijbelleraren, evangelisten, genezers en profeten' op haar afkwam 'als vliegen op de stroop'. Ze werd het podium opgeduwd, om daar genezen te worden door een gevierd godsman. 'Soms werd me gevraagd om in een rustig kamertje na te gaan of er geen zonden in mijn leven waren die de deur hadden opengezet voor bezetting door demonen, met klinkende namen als Python, Siri en Vassago. Wie of wat, zo wilden mijn helpers weten, perste het leven uit me?' Toen ze week na week terugkwam met dezelfde krachteloze armen, begonnen de welvaartsgelovigen haar anders aan te kijken. 'Ik voelde me de belichaming van ongelof.'

Sterk is dat Bowler dit denken niet van een veilige afstand belachelijk maakt. Ze spaart zichzelf niet. 'Ik zou het liefst willen verklaren dat ik het welvaartsevangelie zo onwezenlijk en vreselijk vond, dat het me afschrikt.' Maar, erkent ze, hoe vaak ze zich ook opwond over die belachelijke zekerheden, ze smachtte er evengoed naar. 'Ik had mijn eigen welvaarts-evangelie. Het bestond eenvoudigweg uit de zekerheid dat God een prijzenswaardig plan met mijn leven had, waarbij elke vorm van tegenslag tegelijk een stap vooruit inhield.' 'Ik geloofde dat God de weg zou banen. Dat geloof ik niet langer.'

Het is niet zo dat Bowler God niet om genezing durft te vragen. Haar boek staat vol met goudeerlijke smeekbedes, waarin ze naar God uitschreeuwt wat ze het liefste wil. 'Ik ben 35. Ik ga het eind van het jaar niet halen en dat is te kort. Het is niet lang genoeg om een kind groot te brengen tot het volwassen is. Het is een slechte imitatie van de toekomst die ik voor ogen

had. Verlos me van deze kanker, Heer. Red me. Laat me een vrouw en moeder en hoogleraar blijven die van U houdt en over uw heerlijkheid kan blijven vertellen.'

overgave

Bowler leert wat overgave inhoudt. Iets waar aanhangers van het welvaartsevangelie niet mee uit de voeten kunnen. Dat klinkt hun als een nederlaag in de oren. In heel de Amerikaanse cultuur is overgave een besmet woord. 'Nooit je dromen opgeven! Blijf kloppen, want de deur gaat bijna open! Denk positief! Je verbetert jezelf gegarandeerd!' Terwijl overgave wel degelijk bijbels is. 'De geschriften van heiligen staan vol met oproepen los te laten en jezelf te onderwerpen aan de schijnbare wil van de Almachtige.'

Een effect van het welvaartsevangelie is dat aanhangers ervan geen afscheid kunnen nemen, en hun dierbaren niet laten treuren. Bowler kent de verhalen van mensen die de dood blijven ontkennen, tot voorbij het einde. 'Een dominee onderbreekt een begrafenis om te proberen een jongen die aan de aarde wordt toevertrouwd, op te wekken.' Als God niet alle ellende oplost, zolang we maar voldoende geloven, proclameren, bidden, zonden belijden, wat blijft er dan over? Voor Bowler is dat een basaal besef: 'God bestaat. En Hij houdt van ons. Dat is voldoende.'

Bowler schrijft zeer persoonlijk, eerlijk en met veel humor. Zo heeft ze een bijlage aan het boek toegevoegd met dingen die je niet moet zeggen tegen iemand in ellendige omstandigheden. Zoals 'Maar in ieder geval ...' (Wil je nu dingen gaan vergelijken?), of: 'Wat ik in al die jaren geleerd heb, is ...' (Sjonge, wil je een medaille?), of: 'Het zal beter worden. Ik geef het je op een briefje.' (Nou illusionist, dat wordt nog een hele klus als de dingen er slechter op worden.) En: 'God had een engel nodig.' (Dit is een topper omdat a. het van God een egoïstische sadist maakt, en b. engelen volgens de Bijbel als unieke wezens geschapen zijn.) Ze geeft ook tips voor dingen die wel werken. Aanbieden om te koken bijvoorbeeld, een compliment, een knuffel of ... stilte. /

Alles gebeurt met een reden. En andere leugens die ik koesterde

Kate Bowler. Uitg. Vuurbaak, Hilversum 2019. 200 blz. € 17,99